

Aktyvi užsienio politika – pirmoji Lietuvos gynybinė linija

TĖVYNĖS SĄJUNGOS – LIETUVOS KRIKŠČIONIŲ
DEMOKRATŲ MEMORANDUMAS

Lietuvos užsienio politika visada buvo pirmoji šalies gynybos linija – ją pralaužus labai padidėtų tiesioginė grėsmė šalies nepriklausomybei, kurią tektų ginti savo krauju ir kūnu. Todėl užsienio politikoje Lietuva visada siekdavo būti ne pasyvia tarptautinių įvykių stebėtoja, o itin aktyvia regiono ir europinių procesų bei transatlantinių santykių dalyve, dažnai viršydama savo galias, sugebėdama įtakoti tarptautinę aplinką daug labiau nei kaimyninės šalys ar panašaus tarptautinio svorio valstybės. Lietuva ilgą laiką gebėjo užimti lyderės poziciją Rytų, energetinio saugumo, transatlantinės ar Indijos – Ramiojo vandenyno politikose, pasitikėjimą pelnydama tvirta vertybine pozicija, nuoseklumu, patikimumu ir išmintinga diplomatija. Per istoriškai trumpą laiką integruojantis į ES ir NATO šalies transformacija tapo viena sparčiausių ir sėkmingiausių, lyginant su kitomis šalimis-kandidatėmis. Siekdama saugumo, integracijos į Vakarų bei demokratiškų vertybių plėtos regione, Lietuva tapo pavyzdžiu šalims, siekiančioms tapti laisvos Europos dalimi. Ši lyderystė buvo paremta konsensusu tarp skirtingų politinių jėgų, o užsienio politika – svarbia nacionalinio saugumo ir tapatybės dalimi.

Deja, šiai sėkmingai Lietuvos užsienio politikos tradicijai šiuo metu iškilo esminės egzistencinės grėsmės – vidinės ir išorinės. Vidinės – po 2024 m. rinkimų suformuotos koalicijos paliko svarbiausių užsienio politikos sprendimą iš esmės techniniam lygiui. Profesionali Lietuvos diplomatija ir toliau aktyviai gina šalies interesus, tačiau nebegali įveikti esminių politinių iššūkių pokaryje sukurtai Europos saugumo architektūrai, kurią strateginiu lygiu bando iš esmės pakeisti Putino režimas bei jo sąjungininkai. Vis didesnis radikalių, anti-valstybinių jėgų dalyvavimas koalicijoje dar labiau apunkina nacionalinių interesų įgyvendinimą, nes aplink politinį centrą susitelkusios nuosaikesnės Europos politinės jėgos natūraliai šalinasi glaudesnio bendravimo su tokia vyriausybe, todėl Lietuva vis labiau tarptautinėje politikoje izoliuojama. Užsienio politika tapo reaktyvi, o ne proaktyvi. Lietuvai trūksta strateginės darbotvarkės ir aiškių užsienio politikos tikslų. Ryšiai su strateginiais ir regiono partneriais trūkinėja, o valstybinės institucijos ignoruoja bendradarbiavimą su pavergtų regiono tautų demokratiniais judėjimais, nors parama jiems buvo ilgametė Lietuvos užsienio politikos strategijos dalis ir itin vertingas įrankis.

Tačiau svarbiausiu geopolitiniu iššūkiu Lietuvai tapo ilgametės kovos dėl Ukrainos nepriklausomybės, suverenumo konsolidavimas ES ir NATO šeimoje, nuo ko tiesiogiai priklauso viso regiono – taip pat ir Lietuvos – likimas. Artimiausi mėnesiai gali nulemti viso mūsų regiono ateitį dešimtmečiams į priekį. Rusija ir toliau daro viską, kad jos kaimynystėje nesusikurtų vakarietiškos, laisvos ir demokratiškos alternatyvos, todėl ji nuosekliai siekia sunaikinti Ukrainos valstybingumą, naujais pagrindais atkurti Rusijos imperiją. Pasisakome prieš bet kokius ketinimus „atšildyti“ ekonominius santykius su Rusija bei Baltarusija, siekį sudaryti „taikos“ (iš tikrųjų kapituliacijos) susitarimą bet kokiomis – net ir, galimai, Ukrainos teritorinio integralumo ir suverenumo, narystės transatlantinėje šeimoje – sąskaita.

Todėl visų Lietuvos institucijų – ne tik diplomatinės tarnybos – verslo ir visuomeninių iniciatyvų apjungimas išsaugant Ukrainos suverenumą ir nepriklausomybę ES ir NATO iki šio dešimtmečio pabaigos (2030 m. sausio 1 d.) turi tapti esminiu strateginiu Lietuvos užsienio politikos uždaviniu. Šiam

strateginiam tikslui turi būti pajungtos visos kitos politinio – diplomatinio veikimo kryptys.

Atitinkamai Lietuvos strateginis interesas yra stiprinti transatlantinį ryšį. JAV išlieka kertinis mūsų saugumo ramsis. Lietuva turi būti viena iš aktyviausių transatlantinio bendradarbiavimo gynėjų Europoje – tiek NATO, tiek dvišaliuose formatuose, tiek per intelektines ir strategines iniciatyvas. Tai reiškia, kad Lietuva turi aktyviai įtakoti JAV tarptautines politikos iniciatyvas, o ne jas tik pasyviai stebėti, o greta to – rengtis Europos gynybai. Lietuva turi išlaikyti savo poziciją ir Europos Sąjungoje ne tik kaip patikima narė, bet ir kaip strateginių iniciatyvų teikėja. Šiuo metu mūsų balsas ES politikos formavimo procese priblėšęs – Lietuva dažniau prisijungia prie kitų valstybių siūlymų nei pati juos inicijuoja.

Ypatingą dėmesį būtina skirti glaudesnei regioninei integracijai su artimiausiais kaimynais – Lenkija, Latvija ir Estija, taip pat neseniai į NATO įstojusiomis ir kitomis Šiaurės šalimis. Su jomis mus sieja ne tik bendri interesai energetikos, gynybos ir transporto infrastruktūros srityse, bet ir istoriškai suformuotas strateginis pasitikėjimas. Ypač svarbu išlaikyti ir gilinti santykius su Lenkija – tai svarbiausias mūsų regioninis partneris, be kurio neįmanoma nei ilgalaikė Baltarusijos demokratizacija, nei veiksmingas atsakas Rusijos grėsmėms, nei efektyvi ES ir NATO plėtra į Rytus, nei transatlantinio ryšio išlaikymas, nei, galų gale tolesnis, mūsų interesus atitinkantis ES integracijos gilinimas. Santykiai su Latvija, Estija, Švedija, Suomija, Danija, Lenkija turi būti paremti koordinuota pozicija ES ir NATO formatuose, ypač sprendžiant sankcijų, bendros gynybos ir Rytų partnerystės klausimus. Kartu būtina stiprinti strateginį dialogą su Vokietija – valstybe, kuri tampa pagrindiniu Europos saugumo architektūros garantu ir kurioje Lietuvos indėlis į bendrą gynybą vertinamas vis labiau. Būtina inicijuoti naujus Baltijos–Šiaurės šalių bendradarbiavimo formatus, kurie leistų Lietuvai kartu su regiono valstybėmis tapti svarbiu balsu ES ir NATO.

Rusija ir toliau išlieka pagrindine ilgalaikė grėsmė transatlantinei šeimai, todėl Lietuva turi neatsisakyti tolimesnių iniciatyvų tiek sankcijų, tiek strateginės atgrasymo politikos srityje, tiek naikinant agresijos židinį, telkiant tam reikiamas koalicijas Vakaruose.

Taip pat privalome atkurti aktyvią politiką Sakartvelo ir Moldovos atžvilgiu, remiant demokratines ir proeuropines jėgas bei reformas, skatinant Armėniją toliau eiti Europos integracijos keliu bei padedant mažinti Rusijos įtaką Kaukaze.

Dabartinė situacija ir pasyvi Vyriausybės pozicija kelia rimtą pavojų Lietuvos reikšmingumui tarptautinėje politikoje. Šalies balsas tampa menkai girdimas net mūsų artimiausiems sąjungininkams svarbiais klausimais. Esame ties lūžio riba – arba atgaivinsime strateginę lyderystę, arba tapsime kitų, mums nepalankių užsienio politikos veikėjų strategijų dalimi. Būtina iš esmės atnaujinti Lietuvos užsienio politikos kryptį: aiškiai suformuluoti strateginius tikslus, užtikrinti tarpinstitucinę koordinaciją ir vertybinį nuoseklumą. Užsienio politika vėl turi tapti mūsų nacionalinio saugumo stuburu – kuriama aktyviai, strategiškai ir vertybiškai. Tik tokiu būdu Lietuva galės išnaudoti tarptautines krizes savo tikslų siekimui, o ne būti jų pasyvi stebėtoja. Tai – mūsų istorinės atsakomybės momentas.

Tėvynės sąjunga-Lietuvos krikščionys demokratai yra valstybiška politinė partija, siekianti visapusiško Lietuvos saugumo ir tautos gerovės. Todėl greta kritinių pastabų dabartinės Vyriausybės politikai, tiekiami konstruktyvius pasiūlymus, ką būtų galima daryti papildomai arba alternatyviai Lietuvos užsienio politikoje:

1

UŽTIKRINTI UKRAINOS LAISVĘ IR NEPRIKLAUSOMYBĘ ES IR NATO ŠEIMOJE IKI 2030 SAUSIO 1 D.

Šiam tikslui įvykdyti būtina strateginiu lygiu sutelkti visų Lietuvos institucijų veiklą į atskirą tarpžinybinę darbo grupę, kuri koordinuotų tiek karinės ir kitokios pagalbos teikimą, efektyvų dalyvavimą atstatymo projektuose, tiek koalicijų telkimą Vakaruose, tiek Ukrainos pasipriešinimo patirties perkėlimą, kitus bendrus (pvz. ekonominius, gynybinius) projektus. Teisinga ir ilgalaike taika Europos kontinente – visų mūsų pagrindinis tikslas ir siekiamybė, tačiau mes negalime pritarti bet kokiems taikos ar ugnies nutraukimo siūlymams Ukrainos suverenumo, teritorinio integralumo sąskaita, kurie prieštarautų Ukrainos Konstitucijai ar JT Chartijai, neapimtų realių saugumo garantijų bei apribotų Ukrainos teises tapti transatlantinės šeimos dalimi. Lietuva turi aktyviai dalyvauti „norinčiųjų koalicijoje“, kurios dėka būtų realiai užtikrintas saugus Ukrainos dangus, jūra, sausuma bei stiprinama ir modernizuojama Ukrainos kariuomenė. Iki 2025 m. pabaigos turime siekti atidaryti derybas dėl visų šešių narystės ES klasterių, o Lietuvos pirmininkavimo ES metu 2027 m. padaryti esminį proveržį Ukrainos derybose dėl narystės ES. Atitinkamai, kartu su ukrainiečiais ir kitais artimiausiais sąjungininkais atskirose JAV valstijose bei kitose NATO šalyse inicijuoti kampaniją „UkraineNATO33“ už Ukrainos pakvietimą į NATO. Turime toliau telkti karinę paramą Ukrainai bei plėsti investicijas į Ukrainos gynybos pramonę, naudoti SAFE pascolas pirkimams Ukrainoje. Turime siekti ir dvišalio gynybos susitarimo su Ukraina dėl realios Ukrainos pagalbos Lietuvai Rusijos užpuolimo atveju – pvz., kad pasibaigus karui Ukrainoje, jos kariai būtų pakviesti į Lietuvą, mūsų pusei pilnai apmokant visas dislokavimo, infrastruktūros ir kitas išlaidas (pvz. išplėstos LITPOLUKR brigados rėmuose).

Paraleliai turime ruošti ir Moldovą narystei ES iki 2030 m., glaudžiai koordinuoti Ukrainos ir Moldovos stojimo į ES procesą, neleidžiant jo atskirti. Visapusiškai padėti Armėnijai daryti pirmus žingsnius integracijos kelyje į ES, o armėnų valdančiajai partijai – įsijungti į Europos krikščionių demokratų šeimą. Visapusiškai sustiprinti darbą su Sakartvelo opozicija, siekiant sugrąžinti šalį į transatlantinės integracijos kelią.

2

SUSTIPRINTI LIETUVAI GYVYBIŠKAI SVARBŲ TRANSATLANTINĮ RYŠĮ.

Ypač siekiant atplėšti Vašingtoną nuo bet kokių nuolaidų Rusijos ir Baltarusijos režimams, sustiprinant Vašingtono strateginę paramą Ukrainai bei išlaikant (bei pagal galimybes išplečiant) JAV karinį buvimą Lietuvoje. Nors Vašingtonas vis dar turi ilgus metus puoselėtą palankumą Baltijos šalims, tačiau jis vis labiau vėsta, o tai gali baigtis kariniu JAV pasitraukimu, ko seniai pageidauja Rusija. Lietuvai darosi vis sunkiau būti girdimai Baltuosiuose rėmuose bei JAV Kongrese. Šis dėmesio mažėjimas yra ypatingai pavojingas dabartinėje geopolitinėje situacijoje. Todėl siūlome Lietuvai aktyviai įsijungti „Laisvos Šiaurės“ koncepcijos plėtojimą, tokiu būdu sujungiant JAV interesus mūsų regione su Vašingtono iniciatyvomis Trijų jūrų, Viduržemio jūros ir Indijos ir Ramiojo vandenynų regiono atžvilgiu, bei išplėtotų Šiaurės-Pietų koridorių, kuriuo istoriškai suinteresuota ir mūsų sena sąjungininkė Lenkija. Atitinkamai aktyviai kartu su JAV reikėtų veikti ir išlaisvinant Juodąją jūrą nuo tiesioginės Rusijos įtakos (Krymo platformos ir kituose formatuose). Būtina toliau išlaikyti tiesioginį strateginį bendradarbiavimą su JAV Indijos ir Ramiojo vandenyno regione, toliau plėtoti ryšius su Taivaniečių atstovybe Lietuvoje. Svarbu sukurti patrauklesnę teisinę ir mokestinę aplinką gynybos pramonei, siekiant pritraukti kuo daugiau JAV gynybos srities įmonių investicijų gynybos srityje, kartu su sąjungininkais regione organizuoti bendrus karinius pirkimus JAV. Būtina toliau gilinti Lietuvos ir JAV bendradarbiavimą energetikos srityje: siekti susitarimo dėl JAV mažųjų branduolinių reaktorių vystymo Lietuvoje, didinti suskystintų gamtinių dujų pirkimus iš JAV. Galėtume įkurti ir pagrindinių JAV smegenų centrų atstovų patariamąją tarybą Vilniuje, plečiant jų buvimą šalia svarbių visam regionui Freedom House, IRI ar RFE/RL būstinių. Taip pat užsakyti strategines Lietuvai bei visam mūsų regionui svarbias strategines studijas JAV analitiniuose centruose. Turėtume toliau stiprinti partinį bendradarbiavimą su svarbiausiomis JAV partijomis bei JAV Kongresu.

3

SUSTIPRINTI EUROPOS SĄJUNGĄ, KURI ŠIAME ETAPE TAMPA IŠGYVENIMO PROJEKTU.

Saugumo architektūra keičiasi ne tik dėl Rusijos, bet ir dėl JAV politikos Europos atžvilgiu. Akivaizdu, kad Europa neišvengiamai turės perimti didesnę atsakomybę už kontinento saugumą, todėl turime ne tik stiprinti Europos gynybos pramonę, bet ir aktyviai siekti sukurti Europos gynybos sąjungą, į ją integruojant ir Ukrainą, kas gali būti naudinga tiek JAV, tiek visai NATO. Būsimi sąjungos kontūrai jau ryškėja – svarbu, kad ji apimtų ne tik ES valstybes, bet ir Jungtinę Karalystę, Norvegiją ir, be abejo, Ukrainą. Tokiu būdu būtų užtikrinama abipusė nauda ir įtvirtinama bendros transatlantinės karinės lyderystės architektūra. Ši politika turėtų užtikrinti nuosavą ES gynybos finansavimą, stiprinti ginkluotės standartizavimą, bendrus viešuosius pirkimus bei netgi, pagal galimybes, leisti formuoti bendrus karinius vienetus. Pasitelkus naujus ES

finansinius instrumentus būtų galima įsigyti „Patriot“ oro gynybos sistemas ir strategiškai jas dislokuoti ten, kur grėsmės yra didžiausios. Vienas iš tokių projektų galėtų būti NATO rėmuose kuriama oro gynybos sąjunga, kurios finansavimą užtikrintų Europos Sąjunga. Šis gynybos gilėjimas turi būti įgyvendinamas taip, kad būtų išsaugota JAV strateginė lyderystė žvalgybos srityje ir užtikrinta branduolinio atgrasymo sistema, su galimais jos aptarnavimo elementais Lietuvoje. Lietuva neturi ir negali rinktis tarp JAV ar Europos – mūsų tikslas yra užtikrinti savo saugumą, nepriklausomybę ir augančią galią. JAV, NATO ir ES – visi trys yra esminiai mūsų nacionalinio saugumo ramsčiai, nepriešpastatant jų vieno prieš kitą. Turėtume aktyviau, iš anksto (prieš svarstymą Taryboje) formuoti koalicijas ir kitais mums svarbiais europinės darbotvarkės klausimais, siekti dar didesnio ES efektyvumo.

4

KURTI DVIŠALIUS GYNYBOS SUSITARIMUS SU LIETUVAI GEOPOLITIŠKAI SVARBIOMIS IR KARINĘ GALIĄ REGIONE TURINČIOMIS ŠALIMIS.

Ypač Lenkija ir Švedija. Būtent tokia dvišalių susitarimų kryptimi pastaruoju metu juda ne viena NATO valstybė, pavyzdžiui, neseniai pasirašytas dvišalis gynybinio bendradarbiavimo susitarimas tarp Vokietijos ir Jungtinės Karalystės ar tarp Lenkijos ir Jungtinės Karalystės bei Prancūzijos. Dvišalio susitarimo su Švedija pagrindu, esant Švedijos prašymui įvertinti galimybę inicijuoti Lietuvos karių dislokavimą, pavyzdžiui, strategiškai svarbioje Gotlando saloje, kaip ženklą gilesnio Lietuvos įsipareigojimo bendram Šiaurės regiono saugumui. Įsitraukti į Norvegijos, Švedijos, Danijos, Suomijos, Islandijos bendros gynybos koncepcijas siekiant, kad regioninis požiūris į saugumą prasiplėstų iš esamo siauro požiūrio į platesnį požiūrį, kuriame reikšmingą vietą užimtų ir Baltijos šalys.

5

MAKSIMALIAI IŠPLĖSTI KARINIUS, POLITINIUS, EKONOMINIUS RYŠIUS SU VOKIETIJA.

Kad Lietuva taptų vienu svarbiausiu Vokietijos partnerių Rytų politikos ir saugumo klausimais. Maksimaliai greitai ir efektyviai užbaigti Vokietijos brigados kūrimą Lietuvoje. Sukurti ilgalaikę, teisiškai ir politiškai įtvirtintą dvišalę gynybos partnerystę su Vokietija, kuri apimtų tiek nuolatinį karinių pajėgų buvimą, tiek strateginį planavimą, bendrą mokymų, logistikos ir ginkluotės infrastruktūrą, stiprinamus žvalgybinius ryšius – šią partnerystę tvirtinti kaip kartinį Lietuvos saugumo garantą Europos žemėlapyje. Siekti maksimaliai įsitraukti į Veimaro trikampio veiklą. Sustiprinti politinius ryšius su pagrindinėmis Vokietijos politinėmis partijomis bei smegenų centrais, atskiromis Vokietijos žemėmis. Visapusiškai skatinti tolesnę Vokietijos gynybos pramonės ir kitų investicijų plėtrą Lietuvoje. Vokiečių kalbą įtvirtinti kaip antrą užsienio kalbą visose Lietuvos mokyklose.

6

ATKURTI STRATEGINĘ PARTNERYSTĘ SU LENKIJA.

Atnaujinant 1994 m. balandžio 26 d. pasirašytą Lietuvos – Lenkijos dvišalių santykių ir gero kaimyninio bendradarbiavimo sutartį strateginę sutartį su Lenkija, numatant esminius uždavinius ateities dešimtmečiams, kurie apimtų ir abipusį gynybinį įsipareigojimą. Atkurti Lietuvos – Lenkijos Prezidentų konsultacinį komitetą bei metinę valstybių vadovų lygio „Vilniaus konferenciją“, kurios esminiai ko-organizatoriai būtų Lietuvos ir Lenkijos ir Ukrainos Prezidentai. Visais lygiais atkurti Liublino trikampio veikimą (ir bendrą šio formato veiklą užsienyje, ypač JAV). Sustiprinti ryšius su pagrindinėmis Lenkijos partijomis. Siekti vykdyti bendrus karinius pirkimus ir bendrus gynybos pramonės projektus su Lenkija.

7

TĘSTI LUKAŠENKOS REŽIMO TARPTAUTINĘ IZOLIACIJĄ.

Kol nebus esminių politinės demokratizacijos sprendimų ir Baltarusijos savarankiškumo nuo Rusijos ženklų, o Rusijos pasitraukimą iš Baltarusijos padaryti viena svarbesnių taikos su Rusija sąlygų. Sukurti naują santykių su baltarusių tauta strategiją.

8

AKTYVIAI PLĖTOTI STRATEGINĘ PARTNERYSTĘ SU IZRAELIU.

Išreikšti tvirtą paramą Izraeliui, kuris šiandien yra viena pagrindinių Vakarų civilizacijos saugumo ramsčių Artimuosiuose Rytuose. Lietuva turėtų ieškoti būdų integruoti Izraelio karinę pramonę į savo gynybos planavimą – tai svarbu tiek mūsų, tiek mūsų partnerių saugumo interesams. Turime išlaikyti ryšius su Izraeliu, kol esame jų paramos tinkle, ir aktyviai plėsti bendradarbiavimą, apimant saugumo, technologijų, žvalgybos bei migracijos temas.

9

TOLIAU VISAPUSIŠKAI STIPRINTI LIETUVOS DIPLOMATINĘ TARNYBĄ.

Pritraukiant gambiausius, kūrybingiausius, profesionaliausius Lietuvos piliečius, taip pat užtikrinant jų nuolatinę rotaciją kitose šakinėse ministerijose. Lietuvos diplomatinė tarnyba, būdama viena mažiausiai finansuojamų viešojo sektoriaus sričių, turi būti sustiprinta ne tik kokybiškai, bet ir labai reikšmingai finansiškai, siekiant atliepti visus jai keliamus tikslus. Nesustiprinus diplomatinės tarnybos, šis memorandumas ir išskelti tikslai praranda prasmę.

